

Příloha č. 3

Analýza potřebnosti projektu a cílové skupiny

1) Vymezení problému – výchozí stav

a) Popište příčiny problému a jeho důsledky/dopady na cílovou skupinu a společnost obecně.

V roce 2015 žilo v ČR 500 000 dětí v neúplných rodinách, to znamená pouze s jedním rodičem, přičemž 93 % dětí bylo ve výhradní péči matky. Rodina v současné chvíli statisticky zahrnuje 1,6 dítěte (ČSÚ), jedná se cca o 312 000 rodin. Alimenty neplatí 38,5 % rodičů, tj. cca 120 000 rodičů. Třetina rodin je na hranici chudoby, tj. cca 104.000 rodin. Cílovou skupinou v projektu jsou tedy právě rodiče ohrožení chudobou, tj. rodiče samoživitelé. V projektové žádosti je pak cíleno především na tu část cílové skupiny, která se ocitá na hranici chudoby mimo hl. města Prahy, tj. cca na 85 000 rodičů samoživitelů.

Problém neplnění povinné výživovací povinnosti tkví v nedostatečné vymahatelnosti práva v této oblasti a zároveň v slabém finančním zázemí zejména matek samoživitelek, které proto, že nemají prostředky na to, aby se obrátily na kvalifikovanou právní pomoc, odkládají řešení problému.

Problém neplacení výživného ve společnosti lze finančně vyjádřit hodnotou 13 mld. Kč (ČSÚ, 2015). Z hlediska kriminalistické statistiky se v případě neplacení alimentů jedná o 2. nejčastější trestní čin v ČR, v roce 2015 bylo v této věci podáno 12 089 trestních oznámení (Policie ČR). Průměrná výše dluhu na výživném na osobu je 80 000,- Kč a průměrná doba nesplacení dluhu je 13 měsíců (ČSÚ, 2015).

Ze strany veřejné správy (Odbory sociálních věcí, OSPOD) není prostor pro doprovázení nebo asistenci v tíživé situaci, prakticky každé/mu samoživitelce/li je doporučeno obrátit se na Policii ČR a podat trestní oznámení. V důsledku toho, že trestní oznámení představuje psychologickou bariéru, 40-50 % rodičů se do vymáhání vůbec nepustí. Důsledkem je pak to, že 38,5 % povinných dlouhodobě neplatí alimenty.

Jak bylo uvedeno výše, finanční tíseň, která vzniká následkem této situace, má u 1/3 takto postižených neúplných rodin velmi závažné dopady, kdy se tyto neúplné rodiny ocitají na hranici, nebo přímo za hranicí chudoby. S tím jde obvykle ruku v ruce následně téměř „sebedestruktivní“ jednání ve finanční oblasti – půjčky u nebankovních institucí, exekuce apod., což může mít v krajním případě za následek i ohrožení dětí umístěním mimo rodinu (v případě dlouhotrvajících neuspokojivých sociálních a finančních podmínek).

b) Popište způsoby, jimiž je problém dosud řešen (včetně analýzy konkurence na území řešeného regionu).

Fakta o vymahatelnosti a trestněprávní rovina problému:

Legislativní rámec

V České republice problematiku výživného do roku 2014 upravoval zákon o rodině (Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině), který byl zrušen nabytím účinnosti nového občanského zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), konkrétní úprava výživovací povinnosti se ale touto změnou právního předpisu nijak výrazně nezměnila. V novém občanském zákoníku jsou

vyživovací povinnosti věnovány § 910 - § 923. Výše výživného je závislá především na individuálním posouzení situace ze strany soudce opatrovnického soudu. Ten může schválit dohodu rodičů o plnění vyživovací povinnosti nebo vydá vlastní rozhodnutí a stanoví výši výživného na základě potřeb dítěte a příjmu rodičů.

Soudce, který výši výživného stanoví, má právo požadovat listiny dokládající příjem povinných i oprávněných osob. Výši výživného soud vždy stanoví v určité výši jako měsíční platbu, tato výše se může měnit jen na návrh jedné či druhé strany a výživné může být jak zvýšeno, tak sníženo. V České republice tak v tuto chvíli neprobíhá automatická valorizace výživného podle věku dítěte. Princip zálohového výživného vypláceného z veřejných zdrojů v případech, kdy povinná osoba neplatí a oprávněný nemá dostatečný příjem, v České republice nefunguje.

Postupy pro vymáhání výživného

V případě, že placení výživného neprobíhá, pro rodiče samoživitele existuje několik možností. Rodič, který má dítě svěřené do péče, nebo nezletilé dítě, má tyto možnosti:

- a) vyzvat povinného rodiče k řádnému placení výživného,
- b) podat na Policii ČR trestní oznámení (lze jej podat již po dvou nebo třech nezaplacených částkách výživného)
- c) není-li výživné stanoveno soudem, pak podat návrh na určení vyživovací povinnosti,
- d) je-li již výživné určeno soudem, pak podat návrh na soudní výkon rozhodnutí, nebo návrh na nařízení exekuce.

V zásadě je možné neplnění vyživovací povinnosti řešit dvěma způsoby najednou (tj. trestní oznámení na neplacení výživného, nebo rovnou exekuce na výživné), tedy podáním trestního oznámení i návrhu na výkon rozhodnutí nebo na nařízení exekuce.

TRESTNÍ OZNÁMENÍ lze podat na kterékoli policejní stanici, Policie ČR oznámení prošetří, předá státnímu zástupci a ten podá k soudu obžalobu, na základě které proběhne soudní řízení o vině a trestu. Povinný rodič má možnost vyhnout se odsouzení dobrovolným splacením dlužné částky ještě před vyhlášením rozsudku (jde o tzv. účinnou lítost).

NAŘÍZENÍ VÝKONU ROZHODNUTÍ NEBO EXEKUCE je nuceným vymáháním dluhu (výkon rozhodnutí provádí soud, kdežto exekuci stěžovatelem vybraný exekutor) těmito způsoby:

- a) srážkami ze mzdy rodiče nebo z jiného příjmu,
- b) příkázáním pohledávky z účtu rodiče,
- c) prodejem movitých věcí,
- d) prodejem nemovitých věcí,
- e) prodejem firmy.

Záchytná síť pro samoživitele/ky ohrožené chudobou z důvodu neplacení výživného (interní šetření žadatele)

Pokud se dostane samoživitel/ka (dále klient) do výše zmíněné životní situace, povinnost poskytnout mu pomoc mají orgány sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu obce s rozšířenou působností, a to při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání výživného, včetně pomoci při podávání návrhu soudu. Právní úprava zná dvě možnosti, jak pohledávku vymáhat - soudní výkon rozhodnutí na peněžité plnění a exekuce podle zákona o soudních exekutorech a exekuční činnosti. Komplexní péče o rodiče-samoživitele v tíživé situaci, která by zahrnovala individualizované konzultace, obvykle neexistuje. Klient je odkázán (dle výsledků interního šetření) na odkaz na podání trestního oznámení na Policii ČR. 40-50 % rodičů se ale do vymáhání vůbec nepustí. Podle interního šetření žadatele jsou nejčastější důvody, které vedou k neřešení problému anebo k odkladu řešení problému, že:

- Klienti nemají peníze na zálohu pro právníka (83%)
- Představa vymáhání je stresuje (80%)
- Nevědí, jak na to (61%)

Informační kanály a pomoc komerčního a třetího sektoru

Na základě interního šetření bylo zjištěno, že klienti neřeší tuto tíživou situaci v rodině. Velmi často vyhledávají informace na internetu a/nebo postupují podle rad svých přátel a známých. Pilotní fungování projektu VašeVýživne.cz, na nějž tento projekt navazuje, také ukázalo, že nejúčinnější nástroj osvěty jsou sociální média.

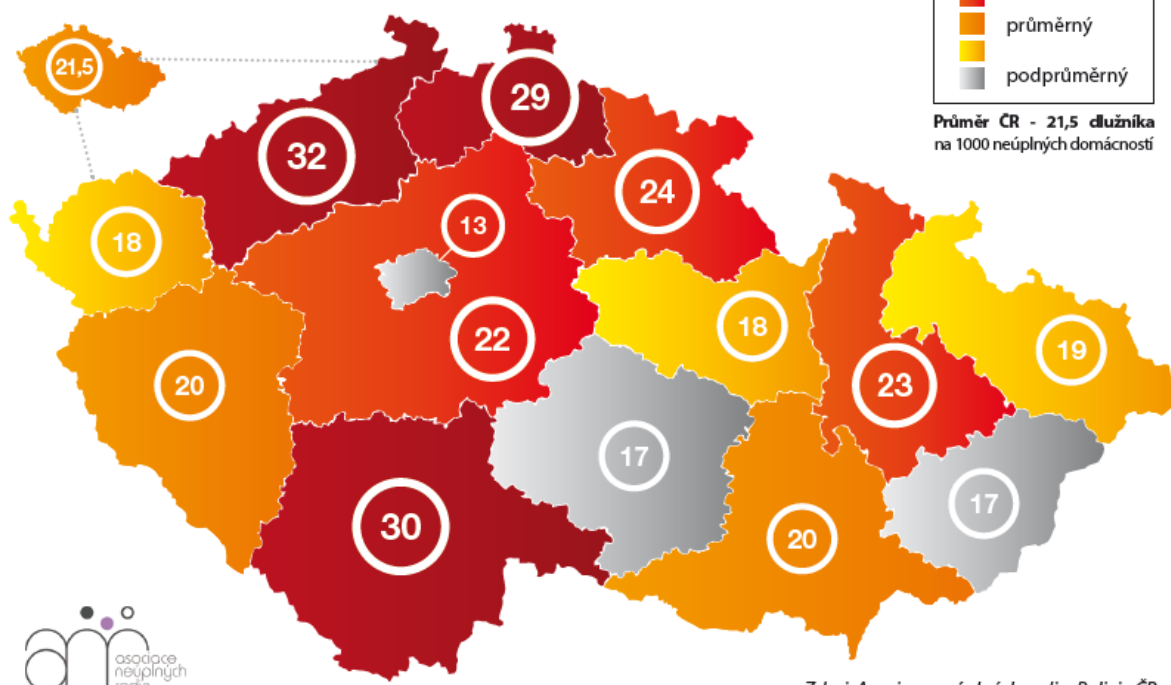
V rámci České republiky působí několik komerčních subjektů zabývajících se vymáháním výživného (Alimenty dětem, ERECEIVABLES MANAGEMENT s.r.o., specializovaní advokáti) a dvě neziskové organizace - Asociace neúplných rodin, z.s. (žadatel projektu, založen v r. 2011) a nově založený subjekt z r. 2015 (Kde jsi táto? www.kdejsitato.cz).

c) Popište velikost a případná specifika cílové skupiny vzhledem k řešenému regionu a období.

Do projektu bude zapojena cílová skupina ze všech krajů ČR, kromě cílové skupiny z hl. m. Prahy. Potenciální rozsah cílové skupiny - viz grafická mapa krajů, kde je vyobrazeno zastoupení dlužníků v 1000 neúplných domácností v krajích ČR (žadatel, Policie ČR).

VE KTERÝCH KRAJÍCH SE NEJMÉNĚ PLATÍ VÝŽIVNÉ?

Zastoupení dlužníků v 1000 neúplných domácností v krajích ČR

Profil samoživitele, který využívá služby asistovaného vymáhání výživného, sestavený na základě dotazníkového šetření žadatele (2. polovina 2016, 757 respondentů, údaje anonymizovány, dotazník přiložený):

Ze 757 odpovědí:

- Má trvalý pracovní úvazek 503 respondentů, tj. 66 %;
- Ze 255 respondentů, kteří nemají trvalý prac. úvazek:
  - 97 osob má částečný úvazek, anebo pracuje formou brigád, tj. 38%;
  - 99 osob je nezaměstnaných, tj. 39%, průměrná doba nezaměstnanosti je 43 měsíců;
  - 59 osob svůj stav blíže nespecifikovalo, tj. 23% (jedná se nejčastěji o pobírání rodičovského příspěvku anebo mateřské dovolené, pracovní neschopnost, studium apod.).
- 58 respondentů, tj. 8% vyjádřilo zájem o navazující služby pro rodiče samoživitele, které by měly pomoci k aktivizaci na trhu práce (pracovní diagnostika, příprava na pohovor, práce s motivací) a posílení vzdělání v oblasti finanční gramotnosti a právního povědomí (nabídka obsahovala pomoc formou kurzu nebo individuální konzultace); pokud služby respondenti odmítli, nejčastěji to zdůvodnili tím, že pomoc nepotřebují anebo na trh práce nebudou vstupovat (těhotenství, invalidita, péče o nejbližší);
- 8% respondentů prohlásilo, že dluh na výživném jejich finanční situaci nezhoršuje;
- pro 92% je existence dluhu zásadní zásah do rodinných financí.

Velikost cílové skupiny v projektu je stanovena kvalifikovaným odhadem:

- 104 000 rodičů samoživitelů žije na hranici chudoby;
- 8% klientů na základě dotazníkového šetření prohlásilo, že se na hranici chudoby z důvodu neplnění vyživovací povinnosti neocitá, což je započteno ve skupině 396 000 rodičů samoživitelů;
- 18,2 % klientů zapojených do projektu VašeVýživné je z Prahy, proto v projektu netvoří oprávněnou cílovou skupinu (po jejich odečtu zůstává velikost cílové skupiny cca 85 000 osob);
- Jeden klient bude mít v průměru alokovány 4 hodiny času podpory prvního a druhého kontaktu (viz klíčové aktivity projektu), odborná pomoc je kalkulována u odborných pozic na DPP.
- Z celkové potenciální cílové skupiny projektu, tj. 85 072 rodičů samoživitelů pohybujících se na hranici chudoby z důvodu neplacení výživného, projekt dokáže pomoci 720klientům (převedeno na kapacitu odborného realizačního týmu)

d) Popište metody získání předložených dat a vyhodnocení výchozího stavu.

- **Desk research** – volně dostupná data veřejných institucí – ČSÚ, Policie ČR, média;
- **Vlastní průzkum** – 3 dotazníková šetření (2016) – online dotazníky. Výsledky v příloze Průzkumy a v žádosti:
  1. počet respondentů 372 – téma: Informovanost matek o problematice výživného – znalost problematiky výživného, jaké informace jsou podávány k problematice, s kým to matky řeší apod.;
  2. počet respondentů 1351 – Proč se samoživitelé do procesu vymáhání výživného nepouštějí;
  3. počet respondentů 575 – Zaměření a profil rodičů samoživitelů (zaměstnání) a poptávka po navazujících službách, spokojenost s poskytovanými službami, co ještě chybí při poskytování služeb;

Použité metody – kvantitativní a kvalitativní analýza dat. Kvalitativní analýza sloužila zejména pro precizaci zaměření služeb a rozsahu služeb.

2) Návrh řešení dané problematiky v rámci projektu

a) Popište, jaké změny bude dosaženo díky realizaci projektu a jakým způsobem bude této změny dosaženo.

- Aktivní a včasné zapojení se do řešení osobní situace – díky doprovázení/asistenci se zlepší akceschopnost a možnost včasné intervence rodičů samoživitelů v případě, že jejich partner neplní vyživovací povinnost a oni nemají prostředky na to, aby to řešili právní cestou. Zkrácení doby, kdy rodič neplní vyživovací povinnost a samoživitel ve věci nepodniká žádné kroky;
- Dostupnost metody plánování a management rizika při vzniku dluhu na výživném - rodiče samoživitelé budou poučeni jak postupovat, pokud by se situace opakovala, jak se vyvarovat dluhové pastí, dále budou poučeni o právech a zákonných lhůtách v jednotlivých krocích při vymáhání výživného;
- Dostupnost poradenství pro zvládnutí řešení situace při vymáhání výživného – v rámci poskytování doprovázení/asistence budou poskytnuty podpora a prostor pro individuální konzultaci, aby samoživitel/ka byli schopni situaci zvládnout;
- Dostupnost kvalifikovaných informací a příkladů dobré praxe při vymáhání výživného – pro řešení problémů a pomoc při sdílení problémů, vytvoření prostoru pro sdílení podobných problémů a zároveň místa, kde lze o pomoc požádat (poradna, odborní pracovníci);
- Ustanovení procesů spolupráce mezi OSPOD a žadatelem – klienti nebudou odkazováni pouze na možnost podání trestního oznámení, ale také na možnost využít další varianty řešení problému (facilitace a negociace, dohovor ze strany našeho odborníka) – služby, které poskytuje žadatel a/nebo subjekty, které poskytují služby asistovaného vymáhání výživného.

b) Popište metody ověření dosažených výsledků

Účelem projektu není řešit výši peněz vymožených od dlužníků, a proto v projektu nejsou sledovány finanční výsledky (nejsou primární, byť jsou samozřejmě důležité). Cílem projektu je provést samoživitele v tísnivé finanční situaci celým procesem vymáhání dlužného výživného a vybavit je, kromě výživného, také právním, psychickým a finančním „sebevědomím“, čili cílem projektu je hlavně, v případě cílové skupiny, odstranění strachu a nechuti problémovou situaci řešit. Hlavním přínosem projektu je to, že se rodiče samoživitelé v dané situaci zorientují a aktivně se do jejího řešení zapojí.

Ověření výsledků:

- Počet kontaktů (zástupců cílové skupiny) obslužených v rámci projektu (vyjma cílové skupiny z hl. města Prahy) – ověření kapacity; počítáme s tím, že pomoc nebude přesahovat do nebagatelní podpory tj. více než 40hod/klient.
- Počet rodičů samoživitelů, kteří projdou procesem od prvního kontaktu, přes druhý kontakt, až po asistenci při zahájení procesu vymáhání výživného – ověření kapacity; bude se jednat o počet klientů na jednoho našeho pracovníka, kteří se během realizace projektu dostanou alespoň k zahájení procesu vymáhání výživného.
- Nastavení procesů spolupráce mezi OSPOD a žadatelem – evaluační zpráva, která bude strukturovaná podle navrženého evaluačního dizajnu projektu.

c) Vymezte předložený projekt vůči již realizovaným projektům (v případě návaznosti na konkrétní projekt popište výstupy realizovaného projektu a zdůrazněte návaznost a odlišnosti předloženého projektu od projektu realizovaného).

- Projekt navazuje na neziskový projekt www.vasevyzivne.cz, který provozuje žadatel v pilotním běhu a na základě podpory se soukromých zdrojů. Projekt VašeVýživné.cz byl zahájen v lednu 2016.
  - Výstupy projektu:
    - nastavený provoz a služby při poskytování doprovodu při asistovaném vymáhání výživného;
    - ustanoveny komunikační kanály s rodiči samoživiteli;
    - ve spolupráci s Radou pro rodinu a sociální otázky probíhá příprava metodických materiálů týkající se výživného, které budou distribuovány v rámci státní správy (pracovní a sociální úřady, Policie, probační služby, OSPODy, neziskové organizace apod.). Informační kampaň byla zahájena 11/2016 na semináři v Poslanecké sněmovně ČR o asistovaném vymáhání výživného ve spolupráci s MPSV ČR a MS ČR;
    - vytvořený ustálený pracovní tým;
    - projekt bude v provozu a bude využíván těmi, kteří nebudou tvořit CS předloženého projektového záměru (cílová skupina z hl. m. Prahy, cílová skupina, která není ohrožená chudobou).
- Nový projekt má za cíl poskytovat službu asistovaného vymáhání výživného ve všech regionech ČR, mimo hl. města Prahy, v rozsahu plného provozu a rozvinout spolupráci s OSPOD/odborníky sociálních věcí.

d) Popište rizika vzhledem k předloženému projektu a předložte řešení a způsoby jejich eliminace.

1) Neefektivní řízení projektu - (nízká pravděpodobnost/ malý dopad) - projekt je detailně naplánován, na jeho řízení se budou podílet osoby se zkušeností s řízením projektů OP LZZ a N/EHP Finanční mechanismy. Pracovníci v proj. týmu budou vzájemně zastupitelní, tým se bude pravidelně scházet a v rámci projektových meetingů monitorovat plnění výstupů projektu. V případě zjištěných odchylek od stanoveného plánu budou nastavena nápravná opatření tak, aby cílů projektu (indikátorů) bylo dosaženo v souladu s Rozhodnutím o přidělení dotace a s Příručkou OPZ.

2) Poptávka po službách ze strany klientů převyšující kapacitu doprovázejících/asistujících pracovníků projektu (velká pravděpodobnost/ malý dopad) - velikost cílové skupiny byla předmětem kalkulace, a to i z toho důvodu, abychom nepřecenili svoje síly a kvantita nešla na úkor kvality. Každý doprovázející pracovník má z toho důvodu určené 4 hodiny na klienta (průměrovaná doba), interval započtení klienta do indikátorů vzal v úvahu i závěrečné měsíce, kdy doprovázení bude končit v provozu mimo projekt, tj. bez dotace. Abychom neriskovali kvalitativní výkyvy, bude nadále v provozu i pilotní běh projektu VašeVýživné, který bude určen pro klienty z Prahy, klienty neohrožené hranicí chudoby a klienty, co se dostanou nad kapacitu našich doprovázejících pracovníků. V této souvislosti budou jasné nastaveny procesy, finanční toky a vykazování, aby nedocházelo k dvojímu financování aktivit.

3) Nízký zájem cílové skupiny - (nízká pravděpodobnost/ malý dopad) - jak vyplývá z analýzy potřebnosti projektu, velikost potenciální cílové skupiny převyšuje plánovanou kapacitu projektu, což potvrzují i výsledky pilotního běhu projektu VašeVýživné. V případě kolísajícího zájmu budou posíleny komunikační aktivity směrem k cílové skupině.

4. Cash - flow projektu - (nízká pravděpodobnost/ malý dopad) - projekt bude čerpat finance na základě předem zpracovaného finančního plánu, v případě odchylek budou nastavena nápravná opatření (mimořádná žádost o platbu, vlastní prostředky, sponzoři, půjčky, apod.), aby cílů (indikátorů) projektu bylo dosaženo.

3) Subjekty zapojené do projektu

Uveďte všechny odpovědné subjekty zapojené do projektu, včetně formy zapojení do konkrétních aktivit projektu.

Do projektu bude zapojený odborný garant pro spolupráci s veřejnou správou. Konkrétně se jedná o Mgr. Zdeňku Kučnou, referentku sociálně-právní ochrany dětí, Odboru sociálních věcí, Krajského úřadu Moravskoslezského kraje. (viz příloha – zapojení do projektu a stručný profesní životopis).

Mgr. Kučná má více než 20ti letou zkušenost s prací s cílovou skupinou v prostředí veřejné správy (viz příložené CV) a během projektu se zapojí do KA 3, sub-aktivity B. V rámci této sub-aktivity bude připomínkovat nastavení projektu, procesů projektu a vyhodnocovat výsledky ze svého profesionálního pohledu tak, aby bylo možné tuto službu v budoucnu zařadit k sociálním službám tak, jak je to zavedeno ve Skandinávii.

Požadavky na pozici:

- Garant pro spolupráci s OSPOD
- Poskytování odborného poradenství při nastavování spolupráce s orgány veřejné správy
- Připomínkování evaluačních materiálů, aktivní zapojení do procesu evaluace